

Genomförandeplan för implementering av de nationella riktlinjerna för missbruks- och beroendevården i Norrbottens län 2009

Bakgrund

Regeringen har den 24 april 2008 träffat en överenskommelse med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) och har avsatt särskilda medel för strategiska insatser som stimulerar implementering av Nationella riktlinjer för missbruks- och beroendevården samt kunskapsutvecklingen inom socialtjänsten och hälso- och sjukvården. SKL har i sin tur i september 2008, träffat en överenskommelse med Kommunförbundet Norrbotten och Norrbottens läns landsting (NLL). Målet för överenskommelsen är att den missbruks- och beroendevård som kommuner och landsting erbjuder är utformad i enlighet med Socialstyrelsens riktlinjer/aktuell kunskap om effektiva metoder och arbetssätt, så att klienter och patienter får insatser av god kvalitet.

SKL har träffat en överenskommelse med 7 län, och planerar även inleda ett samarbete med ytterligare några län under 2009 och 2010. SKL har således träffat en överenskommelse med Kommunförbundet Norrbotten och NLL. Syftet är bl. a. att stödja Kommunförbundet och NLL att utveckla ett kvalificerat stöd i viktiga utvecklingsfrågor. SKL har uppdragit åt Kommunförbundet Norrbotten och Norrbottens läns landsting att ta fram en genomförandeplan för utvecklingsarbetet.

Kommunförbundet Norrbotten har erhållit statliga medel till ett projekt som drivs tillsammans med NLL för att implementera Socialstyrelsens nationella riktlinjer för missbruks- och beroendevård. Projektet ska pågå under tiden 2008-04-01–2010-03-31. Projektledaren, Marja-Leena Komulainen är anställd för att driva implementeringsarbetet i socialtjänst och hälso- och sjukvård. Kommunförbundet och NLL har i samråd och med stöd från SKL anställt en processledare för metodutveckling i syfte att stödja utvecklingen av kunskaper och metodanvändningen inom missbruks- och beroendevården enligt Socialstyrelsens riktlinjer. Helena Asklund är anställd som processledare under tiden för utvecklingsarbetet 2008-10-01 – 2010-12-31 och kommer att arbeta tillsammans med projektledaren för implementeringsarbetet.

Mål för utvecklingsarbetet

Målet för utvecklingsarbetet är att den missbruks- och beroendevård som kommuner och landsting erbjuder är utformad i enlighet med befintlig kunskap om effektiva metoder och arbetssätt i enlighet med Socialstyrelsens riktlinjer så att klienter och patienter får insatser av god kvalitet.

Delmål för utvecklingsarbetet är att:

- personal inom kommunerna och NLL som möter personer med riskbruk/missbruk- eller beroendeproblematik har kunskaper om och kan tillämpa metoder/arbetssätt för tidig upptäckt och bedömning av hjälpbehov samt kan erbjuda eller remittera vidare till adekvat vård/behandling i enlighet med riktlinjerna
- huvudmännen har tydliggjort ansvarsfördelningen mellan socialtjänst och hälso- och sjukvård
- rutiner för samverkan finns såväl internt inom kommunerna och NLL som gemensamt mellan huvudmännen så att personer med missbruks- och beroendeproblem får ett adekvat omhändertagande i sammanhängande vårdprocesser
- varje verksamhet har utifrån sitt uppdrag en plan för vilka metoder som kommer att användas för systematisk dokumentation och uppföljning

Syftet med överenskommelsen är att med stöd av SKL

- bygga upp det kvalificerade stödet som kommuner och NLL behöver för att utveckla sitt arbete i linje med de nationella riktlinjerna/aktuell kunskap
- skapa en organisatorisk struktur i Norrbotten för erfarenhetsutbyte och främjande av samverkan mellan kommuner, landsting och lokala FoU-enheter, högskolor och universitet

Genomförda & pågående insatser

Organisation på länsnivå

En förutsättning för en fungerande samverkan över huvudmannagränser är att samverkan har politiskt stöd och att det finns politiskt mandat att arbeta utifrån ett individperspektiv där den enskildes behov lyfts fram. En tydlig politisk viljeinriktning ger huvudmännen förutsättningar att ta ett gemensamt ansvar för människor med sammansatta behov av stöd.

Den politiska ledningsgruppen som tillsatts och består av sociala beredningen under Kommunförbundets styrelse och två landstingsråd kommer att följa och stödja utvecklingen av länets missbruks- och beroendevård.

På länsnivå ansvarar en styrgrupp bestående av fyra socialchefer och fyra divisionschefer från NLL för utvecklingsarbetet. Styrgruppen har ansvar för att ledande politiker inom kommuner och NLL hålls informerade om utvecklingsarbetet.

På länsnivå har en projektgrupp bestående av representanter för socialtjänst, primärvård, psykiatri/beroendevård, akutmottagning, intern medicin och kriminalvården tillsatts. Projektgruppens roll är att ta ställning till olika vägval i utvecklingsarbetet, diskutera olika aktörers roller, stödja och handleda projektledarna samt vara informationsbärare mellan projektet och sina respektive organisationer. Fortlöpande arbete med att utveckla former för samverkan utvecklas med Länsstyrelsen, Kriminalvården, Statens Institutionsstyrelse och privata vårdgivare.

Specialistgrupp är bildad för att ge ett professionellt stöd på länsnivå, bestående av praktiker med olika specialistkompetens inom hälso- och sjukvård, länsstyrelsen och socialtjänst.

Organisation på regional/lokal nivå

Länet är i olika sammanhang uppdelat i fyra geografiska områden. Kommuner som deltar i utvecklingsarbetet är utvalda från alla dessa fyra länsdelar och där finns både sjukhus och psykiatrisk vård. Kommunerna är följande; Kiruna och Gällivare i norra länsdel, Kalix och Haparanda i östra länsdel, Luleå och Boden mitt i länet samt Piteå och Älvsbyn i södra länsdel. Ett samarbete har enligt tidigare genomförandeplan inletts under hösten med de utvalda kommunerna, med tillhörande hälso- och sjukvård. De utvalda kommunerna har utarbetat en genomförandeplan för 2008-2009 som är förankrad i den egna kommunen med tillhörande hälso- och sjukvårdsområde. Dessa genomförandeplaner anger lokala förutsättningar/behov och mål, och hur de samverkansstrukturer som redan finns kommer att nyttjas och kompletteras för implementeringen av de nationella riktlinjerna för missbruks- och beroendevården. De lokala genomförandeplanerna ligger till grund för de överenskommelser som den 1 december 2008 tecknas med respektive kommun/hälso- och sjukvårdsområde.

De åtta kommuner med tillhörande hälso- och sjukvård som valts ut för ett närmare samarbete har bildat lokala och regionala styrgrupper/arbetsgrupper med representanter från båda huvudmännen. Man har till stor del nyttjat de befintliga strukturer som redan finns i för samverkan mellan aktörerna och avser att vid behov komplettera dessa strukturer. Syftet med

dessa lokala/regionala arbetsgrupper är att arbeta fram rutiner för sammanhållen vårdkedja och att gemensamt diskutera igenom de nationella riktlinjerna för missbruks- och beroendevården och för att implementera rutiner utifrån lokala behov och förutsättningar. I delar av länet har utvecklingsarbete inom missbruks- och beroendevård startats enligt intentionerna i de nationella riktlinjerna. Detta arbete har lyfts fram och kommer även framledes att stimuleras. Projekt- och processledare har medverkat i processen genom deltagande vid informationsträffar och handledning till kontaktpersoner och arbetsgrupper.

Kompetensutveckling och utbildningsstöd

Kvalificerat stöd

I förändringsprocesser är stöd till chefen/ledaren av största vikt. SKL har den 27 november 2008 genomfört chefsutbildning i Norrbotten där verksamhetschefer från socialtjänst, psykiatri, beroendevård, primärvård, akutmottagning och intern medicin bjudits in. Projektledarna kommer att erbjuda chefsstöd i form av bland annat chefsnätverk. Projektledarna kommer även att följa uppbyggnaden av det nationella kvalificerade stödet och framtagandet av fortbildningsplaner för olika yrkesgrupper.

Projektledarna kommer att samordna arbetet med att skapa ett kvalificerat stöd för missbruks- och beroendevården i Norrbotten där kompetensen som finns inom NLL, kommuner och de lokala lärosätena sammanlänkas och utvecklas. Vidare kommer utbildarna som utbildas i olika metoder inom området att nyttjas för ändamålet.

Inventering av fortbildningsbehov

Kartläggning av missbruksvården i länet är påbörjad. Enkätundersökning av socialtjänsten i norrbottens kommuner är klar och genomfördes hösten 2008 med hjälp av ett konsultföretag. Kartläggningen ger svar på vilken kompetens personalen har inom missbruks- och beroendeområdet och vilka utbildningar berörd personal har behov av för att verksamheterna skall kunna erbjuda evidensbaserade insatser. Utöver dessa frågor ger kartläggningen svar på vilka metoder man använder inom missbruks- och beroendeområdet samt vilken samverkan det finns mellan aktörerna. Vad gäller kartläggningen av NLL's aktuella verksamheter är kartläggningen delvis påbörjad och beräknas färdigställas under våren 2009. Kartläggningen av landstinget utförs genom fokusintervjuer och enkätundersökning vid primärvården och psykiatrin.

Utbildning

Utbildning, stöd och handledning kommer att erbjudas medarbetare och förtroendevalda. Utbildningen kan innefatta såväl baskunskaper i t.ex. beroendelära som fördjupad utbildning i omhändertagandet av personer med sammansatta behov av stöd.

Kompetensutveckling för nyckelpersoner

Projektledarna samt kontaktperson från landstinget och Kommunförbundet har medverkat vid tre tillfällen under 2008 i Stockholm för erfarenhetsutbyte för nyckelpersoner och projekt- och processledare har vid ytterligare två tillfällen erhållit utbildning genom SKL:s försorg,

Deltagande kommuner och hälso- och sjukvården i länet har utsett personer som har påbörjat SKL:s utbildning av utbildare i ASI, AUDIT och DUDIT, och utbildningen för dessa påbörjades i november 2008. Utöver detta skall även utbildare i MI-utses för länet som även dessa skall erhålla utbildning under våren 2009 via SKL.

Nätverk

Projektledarna kommer att skapa forum för professionella samtal och erfarenhetsutbyten. Erfarenheter och kunskap från de åtta utvalda kommunerna med tillhörande hälso- och sjukvård kommer på så vis att spridas till övriga delar av Norrbotten.

Erfarenhetsutbyte och nätverksskapande för samverkan avseende andra pågående projekt inom missbruks- och riskbruksfrågor vid såväl hälso- och sjukvården som kommunernas verksamheter i länet. Detta främst i syfte för eventuell samordning av kompetenshöjande insatser för berörda verksamheter.

Konferenser & informationsmöten

Den 16-17 oktober 2008 genomfördes två upptaktskonferenser om de nationella riktlinjerna för missbruks- och beroendevården för att sprida information till alla berörda verksamheter och där även representanter från brukarföreningar och behandlingshem deltagit. Drygt 200 personer deltog och några glesbygds kommuner deltog via webben.

Informationsmöten har genomförts runt om i Norrbotten under hösten, där projekt- och processledare besökt de olika nätverken i länet samt de utvalda pilotkommunerna för att informera och förankra utvecklingsarbetet med de nationella riktlinjerna i fokus.

Fortsatta insatser för att uppnå målen

Styrdokument

Processledarna arbetar med att samordna arbetet med att få fram ett gemensamt styrdokument för missbruks- och beroendevården som tydliggör de olika aktörernas ansvar. Arbetet kommer att ske parallellt både i de sammansatta lokala arbetsgrupperna och på länsdels- och länsnivå. Förslaget kommer att presenteras och diskuteras vid de olika samverkansträffar som redan finns inbyggda mellan huvudmännen. Syftet är att få synpunkter från så bred front som möjligt.

Utarbeta former för brukarmedverkan

Målet är att fortsätta verka för ett samarbete med brukarföreningarna i det lokala utvecklingsarbetet så att brukarinflytandet stimuleras och stärks.

Kommunikation

Information om vad som sker nationellt och lokalt avseende missbruks- och beroendevården kommer löpande att samlas in, sammanställas och spridas till målgruppen via nyhetsbrev och huvudmännens hemsidor. Information kommer även kontinuerligt spridas via de olika nätverksträffar, träffar med politiken o d. Projektledarna kommer att delta i SKL:s utbildning om hur samarbetet med media kan utvecklas.

Planerad verksamhet 2009

- Hålla politiken inom kommuner och NLL informerad om utvecklingsarbetet
- Erbjuder kvalificerat stöd till berörda verksamheter genom chefsstöd
- Fortsatt stöd till nätverk med representanter från socialtjänst och de olika delarna av hälso- och sjukvård för erfarenhetsutbyte och som stöd för det lokala utvecklingsarbetet
- Stödja styrgrupper och lokala arbetsgrupper i implementeringsarbetet.
- Utbildning av projektledare och processledare samt nätverksträffar fortlöper kontinuerligt under projekttiden genom SKL's försorg.
- Planera och genomföra utbildningsinsatser av berörd personal inom såväl kommunernas socialtjänst som inom hälso- och sjukvården i länet.
- Utveckla verktyg för systematisk dokumentation och uppföljning av arbetet inom missbruks- och beroendevården i verksamheterna
- Utveckla ett kvalificerat stöd i länet genom en strukturerad samverkan mellan FoU-enheterna, högskolor, universitet och praktiker från socialtjänst och hälso- och sjukvård för utveckling av fortbildning och kriterier för kvalitetssäkring.

- Fortsatt erfarenhetsutbyte och nätverksskapande för samverkan med andra pågående projekt inom missbruks- och riskbruksfrågor vid hälso- och sjukvården och kommunernas verksamheter i länet

Tidplan för genomförandet 2009

Se bilaga 1

Budget för 2009 (se bilaga 1)

Lön inkl soc avg Processledare	538 000
Administration	41 400
Kostnader i samband med olika träffar i länet (resor, förtäring, lokal)	55 000
Utveckling av kvalificerat stöd för deltagande kommuner och hälso- och sjukvård	
Kartläggning	25 000
Nätverksträffar, kompetensutv, SKL & Utbildning av utbildare	140 000
Utbildn ASI/AUDIT/DUDIT & MI	108 000
Övriga utbildningsinsatser	42 600
Summa kr 2009	950 000

Preliminär verksamhet 2010

- Projektledarna deltar i SKL: s kompetensutveckling och nationella nätverk för nyckelpersoner
- Metodutveckling och stöd i det lokala utvecklingsarbetet
- Chefsstöd och kompetensstöd erbjuds
- Erfarenhetsutbyte genom upprättade nätverk i pilotkommunerna och NLL
- Erbjuder utbildningar
- Projektledarna bistår de nationella utvärderarna
- Fortsatt utveckling av former för brukarmedverkan
- Fortsatt uppföljning och utvärdering av projektet

- Fortsatt arbete med utveckling av metoder för systematisk dokumentation och uppföljning av insatser inom missbruks- och beroendevården

Utvärdering och kvalitetssäkring

Institutet för utveckling av metoder i socialt arbete (IMS) har fått ansvar för att en extern utvärdering genomförs. De skall också i samråd med regeringen och SKL ta fram en plan för utvärdering. Den utvärderingen ska ge kunskap om implementeringsprocessen och vad som främjar respektive försvårar för organisationer att omsätta nya metoder och arbetssätt i sin praktiska verksamhet. Utvärderingen ska även ge kunskap om effekterna av överenskommelsen som underlag för fortsatta initiativ.

På länsnivå fortsatt utveckling av samverkansarbetet mellan FoU-enheterna inom Norrbottens läns landsting och Kommunförbundet Norrbotten samt med högskolor och universitet struktureras. Målet är att följa upp och utvärdera implementeringsprocessen i länet och utarbeta verktyg för systematiskt uppföljning och utvärdering.

Projektledarna har som uppdrag att bistå de nationella utvärderarna.

Struktur för långsiktig kunskapsförsörjning

Ett av målen för strukturerad samverkan mellan FoU-enheterna inom NLL och Kommunförbundet Norrbotten samt med högskolor och universitet är att kunna tillgodose behovet av utbildningar inom missbruks- och beroendområdet på lång sikt.

De utbildare som utbildas i länet under projekttiden kommer att bli en resurs att användas vid framtida behov av utbildning i dessa metoder och stöd/handledning vid användandet i verksamheterna.

Luleå 2008-11-27